

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Beyond oppositions: individuals, families, communities

EFTA Congres, van 4 tot en met 6 oktober 2007 in Glasgow

Bij gietende regen en ijskoude wind begon in het hypermoderne congrescentrum van Glasgow het congres van de European Family Therapy Association (EFTA). Ik was er een beetje sceptisch naartoe gevlogen. Valt er op het terrein van de gezins- en relatietherapie nog wat nieuws te vinden? Wel, ik heb heel wat bijgeleerd. Ik maak een keuze uit het programma.

Boris Cyrulik gaf een interessante voordracht over de neuro-ethologie van de empathie met illustraties uit de vroegste moeder-kindrelatie en beelden van magnetische resonantie. Hieruit bleek nog maar eens het belang van de vroegste – wederzijdse – moeder-kindervaringen. Cyrulik legde ook een verband met perversies zoals het ontbreken van empathie (sadisme) of een teveel aan empathie (masochisme).

Hubert Hermans sprak over de meerstemmige aspecten van het ‘zelf’. Ons ‘zelf’ wordt als het ware binnengedrongen door al de verhalen rondom ons. In de wereld om ons heen ziet Hermans twee stromingen; een toename van de globalisering en van de lokalisatie. In het zelf zijn zowel globale als lokale stemmen aanwezig. Onze innerlijke dialoog kan men zich deels voorstellen als de weerslag van

de collectieve stemmen van twee families van oorsprong. Hij stelde het zelf dus voor als een ‘meerstemmig en toch substantieel zelf’. Er is een dialoog binnen het zelf nodig om rond te komen met die invloeden van buitenaf. Hermans was zeer verstaanbaar. Hij zette aan tot denken. Hij bracht nieuws.

Ook Kenneth Gergen had het over de vele stemmen in onszelf. Hij ziet het individu als een deel van relationele processen. Wij co-scheppen elkaar. Betekenis komt uit het verbonden zijn in linguïstische netwerken. Elke relatie geeft mij een residu in mijzelf. Al het betekenisvolle komt uit relaties. Elke relatie is ook een beperking van mijn mogelijkheden. De cliënt wordt geholpen een alternatief verhaal te maken en dat gebeurt door het diepe luisteren van de therapeut. Het gaat om een beweging in dialoog. Therapie bestaat erin de veelheid van stemmen te bevorderen. Therapie is tegelijk diepte-exploratie en narratieve reconstructie.

Het was een levendige presentatie, beperkt tot de essentie en zeer duidelijk. Gergen en Hermans hadden het beiden ook over de huidige onzekerheid die volgt uit het verdwijnen van de grote waarheden. Die onzekerheid kan iets positiefs hebben omdat het nieuwe moge-

lijkheden opent, maar teveel onzekerheid veroorzaakt angst.

Harlene Anderson hield een zeer geladen voordracht over wat ik zou noemen de basishoudingen in alle vormen van psychotherapie. Elke tussenzin was gevuld met wijsheid. Betekenis wordt geschapen door het gebruik van woorden. Dialoog is een transformatie van het zicht op de wereld. Therapie doen is een 'manier-van-zijn-met', eerder dan een techniek. Therapie is niet praten over of met iemand. De therapeut ontmoet de andere als persoon. De therapeut heeft een authentieke belangstelling in de cliënt. Therapie omvat een gastheer-gastverhouding. De therapeut is geen expert in het leven van de cliënt, wel in het bewerken van de dialoog, in een manier van zijn.

De reacties op Andersons verhaal waren verdeeld. Sommigen vonden het allemaal heel evident, anderen hoorden er een fundamentele boodschap in. Wie zat te wachten op trucjes of technieken kwam bedrogen uit! Ik kan mij haar aanpak goed voorstellen in een individuele therapie, maar ik miste het specifieke dat vereist is om een dialoog binnen een systeem (een gezin of een koppel) te bevorderen. Bovendien blijf ik getroffen door de gelijkenis met de Rogeriaanse therapie, zelfs nadat Anderson die in een persoonlijk gesprek ontkende.

'Onze' Peter Rober en 'onze' Justine van Lawick brachten allebei stukken uit hun praktijkervaring. De toehoorders apprecieerden hun zeer doorleefd en zeer menselijk verhaal.

Moni Elkaim heeft zijn paradoxale therapie voor echtparen nog eens uitgelegd. Mensen willen dat de partner verandert, maar op een dieper niveau willen ze dat niet. Dat diepere niveau komt uit het gezin van oorsprong. De vrouw die zegt 'ik wil dat je meer voor me zorgt' is misschien groot geworden in een gezin waarin men niet zorgde voor de kinderen. Op een dieper niveau zegt of toont ze dus 'ik wil niet dat je voor mij zorgt'. De oplossing vindt Elkaim in een opdracht waarbij de ene partner de gewenste verandering moet uitvoeren tot in detail ('Jij brengt haar een zeer verzorgd ontbijt aan bed'). De andere partner krijgt de instructie 'Jij moet dat ontbijt weigeren!'. Onwillekeurig dacht ik hier aan het beroemde stuk van Kees van der Velden over 'de partner als voorwerp van agogische actie', waarin wordt aangetoond dat de veranderingen die de ene partner aan de ander vraagt meestal niets oplossen.

Russ Crane en Ivan Eisler leidden een belangrijke sessie over onderzoek. De een toonde aan dat familietherapie een bewijsbaar gunstig financieel effect heeft op de medische consumptie. De ander had het over de noodzaak en de beperkingen

**... therapie doen
is een
manier-van-zijn-met ...**

van onderzoek voor de therapeut. *Randomized controlled studies* zeggen wat werkt, maar niet hoe het werkt. Ze zeggen niets over een concreet geval.

In een andere workshop presenteerde de groep rond Stratton uit Leeds onderzoeksgegevens waarin de resultaten van gezinstherapie zichtbaar zijn gemaakt met behulp van hun meetinstrument SCORE, dat al in heel wat landen gebruikt wordt. Een lovenswaardig initiatief!

Haim Omer bracht echt nieuws betreffende hulp bij kinderen met geweld en een vernieuwende kijk op opvoeding, als antwoord op de te permissieve opvoeding waarin de ouders zich dikwijls terugtrekken. Wat deze man doet, is zeer interessant! We zullen er nog van horen. Hij traint ouders in 'ouderlijke aanwezigheid' en dit zonder dat er een escalatie optreedt. De ouder gaat zitten bij de jongere en geeft hem de boodschap: wij zijn je ouders en we blijven je ouders! Dit veronderstelt een grote zelfcontrole van de ouders. Het vraagt ook dikwijls contacten met andere ouders. Het kind dat geweld pleegt, verontschuldigt zich samen met de ouders! Onderzoek toont aan dat ouders heel veel aan deze benadering hebben. Men vond een daling van ouderlijke hulpeloosheid, van escalerend gedrag en een toename in

de waargenomen sociale steun. Het negatieve gedrag van de kinderen nam af.

Verder werd in Glasgow nog heel wat goed onderzoek voorgesteld, EMDR kreeg aandacht en ook gezinstherapie voor allochtonen en vluchtelingen. De sessies over rouw in gezinstherapie werden door kenners beoordeeld als voorbijgestreefd.

Ik volgde een workshop over het werken met metaforen, en een andere waarin we aan de hand van poëzie konden leren dat we elk ons zicht op de werkelijkheid hebben en er niet zoiets bestaat als de enige kijk op de dingen.

De uitreiking van de prijzen van EFTA aan verdienstelijke leden, onder wie Barbara Kohnstamm, was een regelrechte mislukking doordat het gebeurde in het Science Center, een schitterende ruimte met vele onderverdelingen en niveaus waardoor heel veel deelnemers de toespraken hebben gemist en gewoon met elkaar zijn blijven doorpraten. De feestmaaltijd bleek Engels; verschrikkelijk armetierig voor zijn prijs. Dit laatste heb ik van horen zeggen!

Alfons Vansteenwegen

